

Jostein Gaarder

Anna világa

Fordította: Fejérvári Boldizsár

Noran Libro Kiadó, 2016, 201 oldal, 2990 Ft

Piros oroszlánok az ég kékjében

Tarján Tamás könyvajánlója

Én vagyok a saját dédunokám.

Én vagyok a saját dédnagymamám.

Én én vagyok, a maholnap (holnap; ma) tizenhat esztendő Anna – aki egyben a rám megtévesztésig hasonló, tizenhatodik életévét majd bő két emberöltő múlva elérő dédunokámban önmagamot látom. Vagy fordítva: kései utódom, Nova majd felismeri bennem, a Dédiben azt a kislányt, aki épp most vagyok. Szinte azonos velem, csak nagyobb tudás, esély és felelősség van a birtokában. Még a védő-varázsló gyűrűje is ugyanaz, amelyet egy már rég nem élő nőrokon, egyik oldalági felmenőm örökségeként szüleim ma húztak ajándékkul az ujjamra.

Az *Anna világa*: időjáték. A *Történet a földgolyó klímájáról és környezetéről* alcímű regény a fejezetek tipográfiai eltéréseivel is időbontást valósít meg. Gaarder ismeretterjesztő és geoetikai céljainak rendeli alá művét. Hol a klasszikus meseregény mai variációját adja elő, hol a tudomány-népszerűsítés szószólójaként vált publicisztikai stílusba. A fordítás lendü-

letéért sikerrel fáradozó Fejérvári Boldizsár itt-ott talán megkísérli, hogy a két beszédmódot egymásba olvassza, de hagyja működni a gaarderi alapjáratot (s csak ritkán ejti csapdába a néha a kevésbé virulens szöveg. Például nem annyira a titoktartást szokás megőrizni, hanem a titkot. Persze lehet, hogy ez a fordulat is az eredetit követi, melyet e pillanatban nem tudtam a magyar nyelvű példány mellé helyezni. A könyvbarátoknak erre módjuk nyílik, hiszen a XXIII. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál író díszvendége a világhírű norvég szerző lesz).

A *Sofie világa* (1991) a filozófia életpalaktató, eszmeszabályozó voltára, a bölcséleti igényességű gondolkodás fontosságára hívta fel elsősorban a fiatal olvasók figyelmét. A regényformálás szeplőit látva sem lehettünk eléggé hálásak, hogy Gaarder isten- és istentelenség-kísértő munkára adta a fejét, az értelem és az értelem-történet dicséretét zengte – mesei keretek között.

A mesejelleg átjárja Anna, Jonas, Nova, Ester, Benjamin és a többiek a

21. század eleje és vége között ingázó históriáját is. Anna a 12–12–12 bővületében él: 2012. december 12-én tölti be a tizenhatodik életévét (s mint kiderül, e nap nagy fordulatok határdátumává is válik). Vissza-viszszatér az 1001-es is, magába foglalva a 12-őt, ha a két egyest összeadjuk. Utalásként Az *Ezeregyéjszaka meséire*, illetve arra az aggodalomra, hogy az élő természet (legalább) ezeregy fajától búcsút kell vennie a környezetkultúrára éretlen, a Földet szisztematikusan pusztító emberiségnek.

Csupa jó felnőtt él Anna (és Jonas) közelében (a szerelmét felköszöntő Jonas „bejelentkezik” ama oly sokára megszülető kislány, Nova dédpapájának... – miközben a szexuális érintésnek az árnyékát is elhessegeti az e tekintetben intakt regényből). Még a saját érdekeik ellen cselekvő afrikai emberrablók is derék fickók, akik elismerően csettintenek foglyuk kockajátékban elért sikere láttán, noha a fehér ember iránt egyébként nem ápolnak rokonszenvet.

A rosszak valahol a sokaságban rejtőznek. Bennünk. Annának és

Jonasnak is felébred a lelkipurdalása: nem minden tekintetben helyes az életvitelük, a táplálékfogyasztásuk, szervezettebb fellépést és rengeteg (ezeregy) új ötletet követel környezet-óvó, életprogramul tervezett küzdelmük.

Miért épp ezeket a neveket választotta az író? Ester neve csillagot jelent, a lélekgyógyász dr. Benjamint lánya születésére emlékezteti a fülében viselt pici csillag. Nova, a dédunoka nevében az „új” jelentés bújik meg: ő az új, bolygónkat védelmezni igyekvő nemzedék tagja lesz. Ám ha elpusztul egy szupernova, az is kapocs esemény és személy között. Az Anna név héber eredetű (kegyelem, könyörület a jelentése). Annának nevezték Szűz Mária anyját, Krisztus nagyanyját. A regényszövegben a nagymama- (dédanya-) és a kezdet-, új időszámítás-motívum is kifejezheti szimbolikus hatását. Jonas, Benjamin is bibliai kötődésű nevek, viszont az egyik rokonszenves ifjú szereplő éppenséggel – arab.

Az intézménynevek a másik epikai oldalhoz, a környezetvédelem tudományos-népszerűsítő regényéhez járulnak. Újfont olyan témakör, melyről, íme, lehet közvetlen okossággal, hévvel szólni (miközben közvetve a migrációról is szó esik). Nem mindig lebilincselő az adat- és tényhalmaz, de ha például a naivságában is tiszteletet parancsoló megoldási javaslat – iskolai prezentáció formájában – felér Jonas szerelmi vallomásával, mindjárt másképp olvassuk a szöveget. Szép lírai jelenet, amikor a piros léggömbök egy-egy fogyatkozó számú állat ráfestett képével szállnak a magasba. Nova Dédije szeme láttára ügynöklik

egy a léggömbök cérnáival, s hiába kap utánuk, „nincs már megállás, a lufik tovább emelkednek, majd apró piros pöttyökként tűnnek el az ég kékjében”.

Éppen ennek az „eltűnésnek” nem szabad megtörténnie! Az *Annában* kissé tovább él a *Sofie* bölcséleti, lét-fürkésző jellege (a *Sofie* – *Zsófia* – név jelentése: bölcsesség), de itt a hangsúly mindig átkerül az emberiségről a földgolyóra. Múlt, jelen, jövő – kezdet (?), kiteljesedés (?), vég (?), újrakezdés (?) egy tinédzser álmában ölt egységes képzetet. Anna nem csupán a saját dédunokájának alakjába képes beleálmodni énjét – „a valóságban” *meg is pillantja önmaga kései mását*, köszönhetően tudata kivételességének (és Gaarder egy-egy finom írói eszközének, mint amilyen a kifordítható, így máshoz-máshoz tartozó piros-kék kesztyű felvillanása). Majdnem mindent megálmodik és átél, a jelen valóságának mozaikjait és a távoli jövőt. A szerző az indi-

viduálist épp csak súrolja. Az időtelés inkább súlyos következményekkel járó világesemény, mint személyes öregedés. Például a dédpapa nemrég történt halála futólag, mellékesen említődik Nova számára. Nem a mi egyes emberi létünk és nemlétünk a tét. Annál sokkal nagyobb: *a földgolyó klímája és környezete*.

A világ.

E szó a *Sofie világa* nyomán került a magyar címbe (az eredeti *Anna* volt, az alcímmel értelmezve). S mivel a világnak itt ábrázolt *mindensége*, állapota, teherbírása, jövője vagy jövőtlensége ellentétező, eszményi burkot nyer az észak-európai, téli keret, a norvég tájrajz és a szociális feltérképezés révén, korosztályi hovatartozástól függetlenül minden olvasónak őszintén ajánlható jobbára nem kellően tudatosult közös, földlakói felelősségünk ébresztése, a hét-nyolc milliárd glóbusz-polgár volta-képp mindegyikére háruló tennivaló-hányad regénye.